

Ministerie van Financiën

Hotspots van het Ministerie van Financiën 2014-

Versie 1.1.
Datum 31-3-2021.
Status vastgesteld.
Vastgesteld in het strategisch informatieoverleg (SIO) op 30-3-2021.

Toelichting

Inleiding

Op grond van artikel 5, lid 1, sub e, van het Archiefbesluit 1995 kunnen in bijzondere gevallen archiefstukken die in een selectielijst zijn gewaardeerd als te vernietigen alsnog worden gewaardeerd als te bewaren. Eén mogelijk instrument is de periodieke hotspotmonitor, zoals deze door de handreiking *Belangen in Balans (versie 1.0)* (BiB) van het Nationaal Archief wordt omschreven.

Hotspots: definitie en criteria

Een hotspot is een gebeurtenis of kwestie die zorgt voor een opvallende of intensieve interactie tussen overheid en burgers en/of burgers onderling. Het gaat dus om zaken die veel maatschappelijke beroering veroorzaken. Een hotspot voldoet aan één of meer van de volgende criteria:

- Er is sprake van een (schokkende) gebeurtenis of reeks van gebeurtenissen die voor veel maatschappelijke beroering zorgt en waarvoor uitzonderlijk veel aandacht bestaat in de media. Bijvoorbeeld: de schietpartij in een winkelcentrum in Alphen aan den Rijn (2011); de vuurwerkramp in Enschede (2000); het neerstorten van vlucht MH17 (2014); het uitbreken van de vogelgriep (2014).
- Er is sprake van een gebeurtenis of kwestie die belangrijke principiële tegenstellingen tussen burgers aan het licht brengt, het debat over de kwestie maakt veel emoties los. Bijvoorbeeld: de discussie over Zwarte Piet (2013 e.v.).
- Er is sprake van een gebeurtenis of kwestie die aanleiding is voor een intensief publiek debat over het functioneren van de Nederlandse overheid. Bijvoorbeeld: het delen van de metadata van telefoonverkeer met de NSA door de AIVD (2014); de Schipholbrand (2005).
- Er is sprake van een politieke kwestie waardoor de positie van de minister of het Kabinet ernstig is bedreigd. Bijvoorbeeld: de fraude met toeslagen door Bulgaren (2013); de nationalisatie van ABN AMRO (2008).

Hotspotmonitor: instrument voor identificatie van hotspots

De hotspotmonitor is gericht op het identificeren van gebeurtenissen en kwesties in de samenleving die grote invloed hebben uitgeoefend op de activiteiten van de organisatie.

Het doel van de periodieke hotspotmonitor is om er voor te zorgen dat de archiefbescheiden die betrekking hebben op deze hotspots worden aangewezen voor blijvende bewaring.

Het Ministerie van Financiën en de Belastingdienst hebben gekozen voor één gezamenlijke hotspotmonitor en dito hotspotlijst. De gehanteerde criteria en procedure zijn niet beschreven en vastgelegd in de bestaande selectielijsten, noch voor het Ministerie van Financiën, noch voor de Belastingdienst. De volgende procedure is voor deze hotspotlijst toegepast: de Procedure Hotspotmonitor Financiën, zoals vastgesteld in het Bedrijfsvoeringsberaad Financiën dd. 17 december 2020. Die procedure voorziet o.a. dat de hotspotmonitor jaarlijks uitgevoerd wordt, dat dienstonderdelen mogelijke hotspots kunnen signaleren, dat een adviesgroep van deskundigen (met inbegrip van een adviseur van het Nationaal Archief) deze vervolgens bespreekt, dat het Strategisch Informatieoverleg (SIO) tussen het Ministerie van Financiën en het Nationaal Archief de hotspots vaststelt en, tot slot, dat het Nationaal Archief de hotspotlijst publiceert op zijn website.

Voor de hotspots MH17, COVID-19 en toeslagenaffaire was noch bij Financiën, noch bij het Nationaal Archief discussie over hun status als hotspot en was het bijgevolg niet nodig het advies van de adviesgroep in te winnen.

Verhouding tot de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

De AVG gaat uit van het principe van doelbinding: persoonsgegevens mogen enkel verwerkt worden voor uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden en niet zomaar voor andere doeleinden. De AVG maakt daarbij een onderscheid tussen gewone persoonsgegevens, bijzondere persoonsgegevens en strafrechtelijke gegevens. Meer informatie hierover is te vinden op de website van de Autoriteit Persoonsgegevens: <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl>.

Voor blijvend te bewaren gegevens geldt ook de 'archivering in het algemeen belang'. Archivering in het algemeen belang is in de AVG beperkt tot overheidsinstanties of openbare of particuliere organen die wettelijk verplicht zijn om archiefbescheiden te beheren. Het uitgangspunt is dat archiefvormers 'archivering in het algemeen belang' al toepassen tijdens het verzamelen van persoonsgegevens en dus niet alleen ná overbrenging naar een archiefbewaarplaats. In het kader van 'archivering in het algemeen belang' is het permanent bewaren van persoonsgegevens verenigbaar met de oorspronkelijke rechtmatige doeleinden waarvoor ze zijn verzameld. De belangenafweging en motivatie tot het permanent bewaren moet zijn neerslag vinden in de selectielijst, waarover, desgevraagd, verantwoording moet kunnen worden afgelegd.

De huidige, in de periode 2010-2016 vastgestelde selectielijsten houden logischerwijze nog geen rekening met alle aspecten van de in mei 2018 in werking getreden AVG. Financiën heeft evenwel het voornemen om bij een herziening van deze selectielijsten ook de AVG mee te nemen. De wettelijke grondslag wordt aangegeven op basis waarvan de organisatie de gegevens oorspronkelijk heeft verwerkt. Ook zal worden verduidelijkt welke persoonsgegevens (BSN, NAW-gegevens, medische gegevens, IP-adressen, enzovoort) worden verwerkt. Een beslissing tot blijvende bewaring wordt uiteindelijk gemotiveerd op basis van de bewaarcriteria. De hotspotlijst bouwt voort op de selectielijst en dient dus enkel de (eventuele) gewijzigde waardering te verantwoorden, zonder alle (in de toekomst toegevoegde) informatie uit de selectielijst te hernemen.

Disclaimer

Na vaststelling van de hotspotlijst zal bepaald worden welke archiefbescheiden uitgezonderd worden van vernietiging. Mogelijk zijn archiefbescheiden al vóór vaststelling van een hotspotlijst vernietigd volgens de geldende selectielijst. Het is ook mogelijk dat archiefbescheiden met betrekking tot een hotspot niet uitgezonderd worden van vernietiging omdat deze niet van belang zijn voor de reconstructie van de hotspot.

Hotspots Ministerie van Financiën

Uniek nummer	1
Hotspot	MH17 vliegramp
Datering	17 juli 2014 – 31 december 2014
Criteria	Maatschappelijke beroering / media-aandacht ☒
	Tegenstellingen tussen burgers / emoties ☒
	Debat functioneren overheid ☐
	Positie minister/kabinet ☐
Nadere omschrijving	Op 17 juli 2014 stortte een Boeing 777 van Malaysia Airlines met vluchtnummer MH17 neer in Oost-Oekraïne nadat het toestel geraakt was door een luchtdoelraket. Rondom Donetsk woedde op dat moment een pro-Russische opstand. Aan boord waren 298 mensen: 283 passagiers en 15 bemanningsleden. 193 inzittenden bezaten de Nederlandse nationaliteit. Niemand overleefde de ramp. De vliegramp heeft zowel maatschappelijke beroering als media-aandacht opgeleverd. In 2016 heeft de Tweede Kamer de regering verzocht om met betrekking tot de MH17 vliegramp een archief op te laten zetten. Het doel daarvan is om al het beschikbare MH17-materiaal zorgvuldig te bewaren, te beheren en toegankelijk te maken en te houden. Dit verzoek is vastgelegd in de motie Omtzigt. Hieraan ligt de overweging ten grondslag dat het enerzijds voor nabestaanden, pers, politiek en samenleving en anderzijds voor de betrokken organisaties, waaronder Minfin, belangrijk is dat alle informatie over de ramp en de nasleep daarvan goed en zorgvuldig wordt bewaard en beheerd. Deze hotspot is niet specifiek voor Minfin, alle betrokken organisaties benoemen deze gebeurtenis als hotspot. Op 1 augustus is voor het Kerndepartement het MH dossier afgesloten. Alle processen die nog betrekking hadden hierop vallen buiten de scope van het dossier en onder de lijn van de organisatie. Voor de Belastingdienst is het dossier gesloten op 31 december 2014. Dit was het moment dat de tijdelijke fiscale verplichtingen die de belastingdienst uit piëteit voor de slachtoffers had stopgezet in de reguliere lijn zijn opgestart

Rol organisatie	De rol van het Ministerie van Financiën: 1. Ambtelijke, politieke en coördinerende leiding tav - fiscaal beleid, - douaneaangelegenheden, - financiële aangelegenheden, - EU-sancties, - begrotingsvoorbereiding en -uitvoering betrokken - departementen, 2. Behandelen van Kamervragen over het onderwerp, 3. Zorgen voor interne afstemming en coördinatie, 4. Opstellen en aanpassen van fiscale verdragen, 5. Deelnemen aan internationale gremia, 6. Uit pietet het tijdelijke stopzetten van fiscale 7. verplichtingen slachtoffers.
Mogelijke andere betrokken rijksorganisaties	Bij deze hotspot zijn veel rijksorganisaties betrokken geweest. Zie voor een volledig overzicht het Informatieoverzicht MH17 op de site van het Nationaal Archief: https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/zoekhulpen/informatieoverzicht-neerhalen-vlucht-mh17#collapse-9157.

Uniek nummer	2
Hotspot	Corona / COVID-19 / SARS-coV-2
Datering	12 maart 2020 –
Criteria	Maatschappelijke beroering / media-aandacht ☒
	Tegenstellingen tussen burgers / emoties ☒
	Debat functioneren overheid ☒
	Positie minister/kabinet ☐
Nadere omschrijving	Op 11 maart 2020 heeft de directeur-generaal van de Wereldgezondheidsorganisatie de uitbraak van het nieuwe Coronavirus (ook wel COVID-19 of SARS-CoV-2 genoemd) officieel uitgeroepen tot een pandemie. Ook in Nederland zien we veel maatschappelijke beroering en uitzonderlijk veel aandacht voor dit onderwerp in de media. De Nederlandse Rijksoverheid voert een regierol en werkt samen met allerlei organisaties om besmettingen te voorkomen en de gevolgen van het nieuwe virus te beperken. Ten gevolge van de uitbraak van het Coronavirus in Nederland zijn diep ingrijpende maatregelen genomen voor de volksgezondheid. Deze Corona-gerelateerde maatregelen hadden (ook) grote gevolgen voor de beleidsterreinen van Financiën. De maatregelen hebben geleid tot: - Veel media-aandacht, - Veel discussie over de effecten op de economie en, indirect, de overheidsfinanciën, - Een langzaam intensiverend debat over het functioneren van het kabinet en de overheid in deze crisis. Financiën raakt vanaf 12 maart 2020 betrokken bij de pandemie als de departementale crisisstructuur geactiveerd wordt. Naast de zorg voor het eigen personeel (buiten scope van de hotspot) starten dan ook de werkzaamheden rondom de totstandkoming van noodpakketten.
Rol organisatie	De rol van Ministerie van Financiën: 1. Totstandkoming noodpakketten, 2. Steun aan individuele bedrijven en staatsdeelnemingen, 3. Europese ontwikkelingen in de strijd tegen COVID-19, zoals het noodfonds en de Europese begroting, 4. Werkzaamheden op weg naar Prinsjesdag 2020 (begroting en hervormingen).
Mogelijke andere betrokken rijksorganisaties	De Nederlandsche Bank, de Tweede Kamer

Uniek nummer	3
Hotspot	Toeslagenaffaire
Datering	19 augustus 2017 – [datum/jaartal/heden]
Criteria	Maatschappelijke beroering / media-aandacht ☒
	Tegenstellingen tussen burgers / emoties ☒
	Debat functioneren overheid ☒
	Positie minister/kabinet ☒
Nadere omschrijving	Op 19 augustus 2017 brengt de Nationale ombudsman een rapport uit met de titel "Geen powerplay maar fair play". Het rapport gaat over de manier waarop de Belastingdienst de kinderopvangtoeslag bij enkele honderden gezinnen heeft stopgezet en teruggevorderd. De Ombudsman oordeelt dat de ouders door de aanpak van de Belastingdienst langdurig in een onmogelijke positie, in grote financiële problemen en in grote onzekerheid zijn gebracht. De daarop ingestelde Adviescommissie uitvoering toeslagen constateert al in november 2019 dat de Belastingdienst een institutioneel vooringenomen werkwijze heeft gehanteerd. Het eindrapport uit maart 2020 laat zien dat de problemen breder speelden dan de zaak die in het rapport van de Nationale ombudsman wordt beschreven. De problemen beperken zich niet alleen tot de manier waarop de kinderopvangtoeslag is stopgezet, maar dat er ook sprake is van harde regelgeving. Het kabinet erkent de problemen en besluit de betrokken ouders te compenseren. Ook de Auditdienst Rijk deelt die conclusie in een eigen rapport. Een op 2 juli 2020 ingestelde parlementaire ondervragings-commissie moet meer zicht krijgen op de politieke besluitvorming over de fraudeaanpak bij de kinderopvangtoeslag. Als reactie op het eindrapport van deze parlementaire ondervragingscommissie erkent Premier Rutte dat het "op een verschrikkelijke manier is misgegaan". Op 15 januari 2021 heeft het voltallige kabinet zijn ontslag ingediend. De toeslagenaffaire krijgt (inter)nationale media-aandacht. Emoties zijn met name zichtbaar bij de gedupeerde ouders. Door de hele affaire barst bovendien een intens debat uit over de relatie tussen overheid en (kwetsbare) burgers. En zoals gezegd leidde het uiteindelijk tot het aftreden van het kabinet Rutte-III. Het startpunt van de hotspot wordt nu gelegd bij de bekendmaking van het rapport van de Nationale Ombudsman. Bij nadere afbakening zal het definitieve startpunt bepaald worden.

Rol organisatie	De rol van het Ministerie van Financiën: DG Belastingdienst (later DG Toeslagen): - Is belast met het toekennen, uitbetalen en terugvorderen van inkomensafhankelijke toeslagen voor kinderopvang - Voert verweer in de beroepszaken, - Is belast met de hersteloperatie Kinderopvangtoeslag, - Is belast met de vormgeving en uitvoering Combiteam aanpak facilitators (CAF). Kerndepartement: - met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) verantwoordelijk voor het beleid en de wetgeving rondom inkomensafhankelijke regelingen (Awir) - adviseren van de bewindspersonen, - verstrekken van informatie aan de Tweede Kamer en de parlementaire onderzoekscommissie. Auditdienst Rijk (ADR): - Is belast met vraaggericht onderzoek, deed in deze context o.a. onderzoek naar - o Toeslag-gerelateerde CAF-zaken (2019), - o Informatie over signalen kinderopvangtoeslag SZW (2020), - o Archiveren bij B/Toeslagen (2021). Adviescommissie Uitvoering Toeslagen (AUT): - uitbrengen van advies over de wijze waarop de Belastingdienst/Toeslagen in het algemeen, en bij kinderopvangtoeslag in het bijzonder, beter rekening kan houden met de gerechtvaardigde belangen van de toeslaggerechtigden, - uitbrengen van advies over de mogelijkheden voor de Belastingdienst/Toeslagen om binnen de wettelijke kaders en de grenzen van de uitvoerbaarheid – waar nodig – maatwerk te bieden aan burgers
Mogelijke andere betrokken rijksorganisaties	Tweede Kamer, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Nationale ombudsman, Raad van State/afdeling bestuursrechtspraak